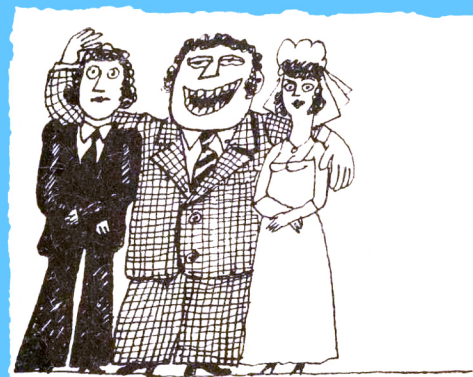

10 коп.

Олександр Каневський

БЕРЕЖІТЬ ЖІНОК!

Олександр КАНЕВСЬКИЙ

БЕРЕЖІТЬ ЖІНОК!

перес-ua.

перес-ua.

ІЛЮСТРАЦІЇ Р. САХАЛТУЄВА

«РАДЯНСЬКА УКРАЇНА»
1979

Відсканував
і опрацював
Анатолій
МИКОЛАЄНКО
(barsikot)

ЗМІСТ

БЕРЕЖІТЬ ЖІНОК!

Нянька	6
Травень, любов і фантазія	9
Помста	11

БЕРЕЖІТЬ ЧОЛОВІКІВ!

Сповідь	16
Моя спортивна кар'єра	17
Втратив повагу	23

БЕРЕЖІТЬ ДІТЕЙ!

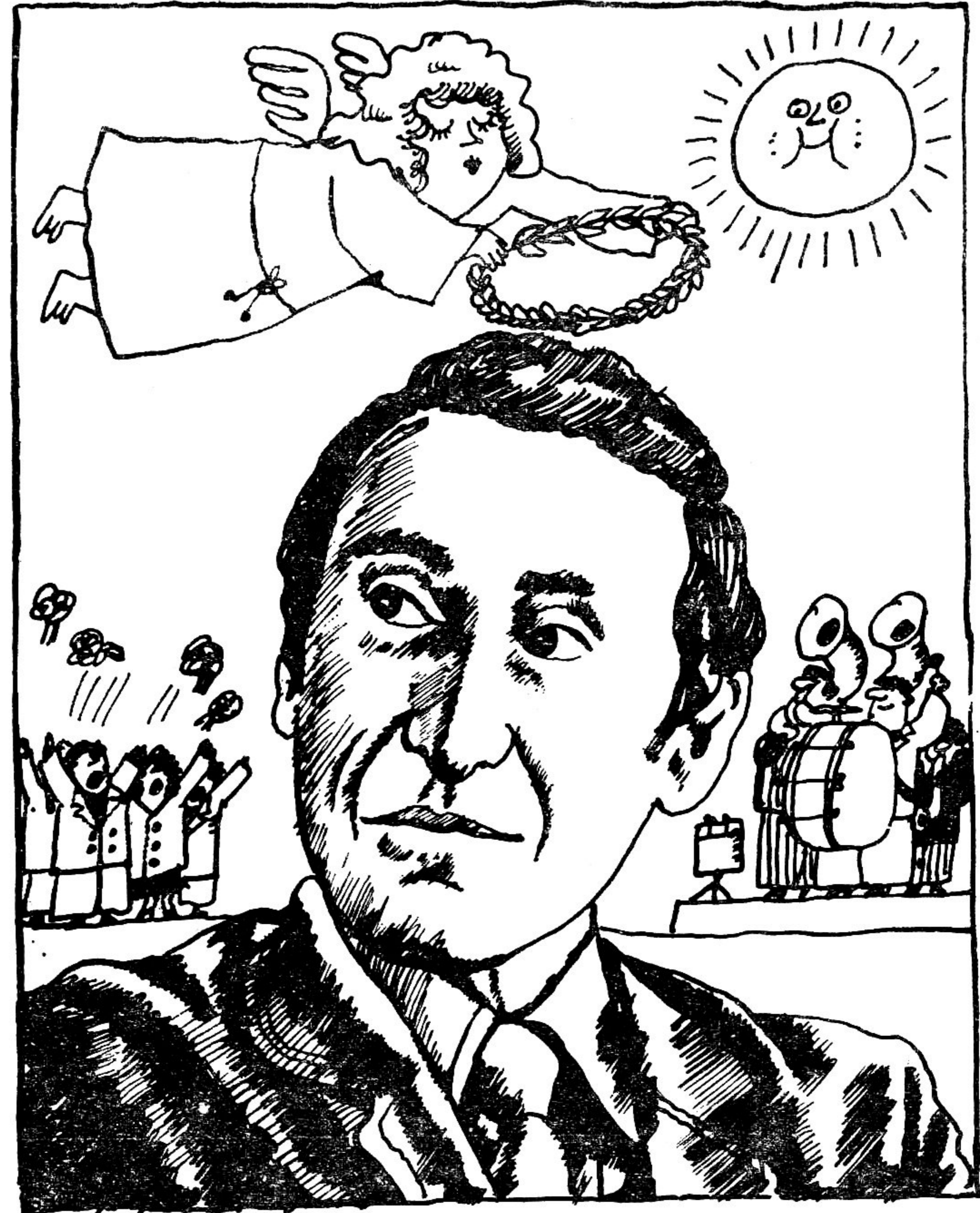
Панібрат весільний	26
Перша получка	33

БЕРЕЖІТЬ ДРУЗІВ!

Випадкова зустріч	36
Я і моя зграя	39
Натисніть кнопку!	42

БЕРЕЖІТЬСЯ СЕБЕ!

Безсоння	49
Копійчана історія	50
Діждався!	52
Поштучна дірка	53
Ідеальне місце	58
Скарб	61

Олександр Каневський
Дружній шарж.

БЕРЕЖІТЬ ЖІНОК!

НЯНЬКА

Мою дочку звать Марійкою. Їй півтора року. Черга на ясла — чималенька. І раптом об'ява. «Для догляду за дітьми бюро добрих послуг може забезпечити вас нянькою». Уявляєте мою радість? Але тривала вона недовго. Виявилось, що ні готувати обід, ні прати нянька не зобов'язана. Це я повинна забезпечити її триразовим харчуванням. Нянька тільки гулятиме з дитиною і одержуватиме за це сімдесят копійок на годину. Виходить сто карбованців на місяць — якраз моя зарплата.

— Залиш роботу, — запропонувала мені мати.

— Я не хочу втрачати стаж.

— Тоді втратиш чоловіка. Не треба було поспішати.

Я вирішила сама знайти постійну няньку. Розвісила по всьому місту об'яви, розпитувала у знайомих і родичів.

Нарешті мені пощастило. Дві сусідки втягли у квартиру якусь тітоньку. Ноги її волочилися на півметра ззаду. Очі були заплющені.

— Вона ще ого-го! — сказали сусідки, поклали її на тахту і пішли.

Нянька спала цілісінький день. Прокинувшись увечері, повідомила, що бере сорок карбованців на місяць, і знову заснула. Вранці зажадала похмелитися. Нянька виявилася запійною. Першого ж дня випила коньяк чоловіка, мої духи і польський лак для паркету. Потім обійшла всі закусочні й винні магазини. Марійку тягала за собою: з дитиною її поїли без черги. Через три дні донька пізнавала всіх районних алкоголіків і вітала їх помахом руки.

Любов до випивки поєднувалася у няньки з любов'ю до різних богів. Вона відвідувала і церкву, і костюл, і синагогу. Вчила Марійку молитися та бити поклони. Донька дуже скоро засвоїла церковний лексикон. Мене стала називати не «мати», а «матір», себе — дівка Марія, а дідові, персональному пенсіонерові, кричала: «Нехристь!».

Розраховуючись, тітонька зажадала подвійну платню: у неї постійно двоїлось в очах, тому їй здавалося, що вона доглядає за двома дітьми.

Друга нянька була молода і рішуча. Першим її запитанням було:

— Ваш чоловік носить окуляри?

— А яке це має значення?

— Люблю інтелігентів! А коли бачу мужчину в окулярах — собою не володію.

Чоловік мій — викладач мови і літератури. Наляканий агресивністю нової няньки, він виніс із дому не тільки окуляри, а й бінокль. Щоб довести свою неінтелігентність, почав говорити «шо?», «га?» та плювати на підлогу.

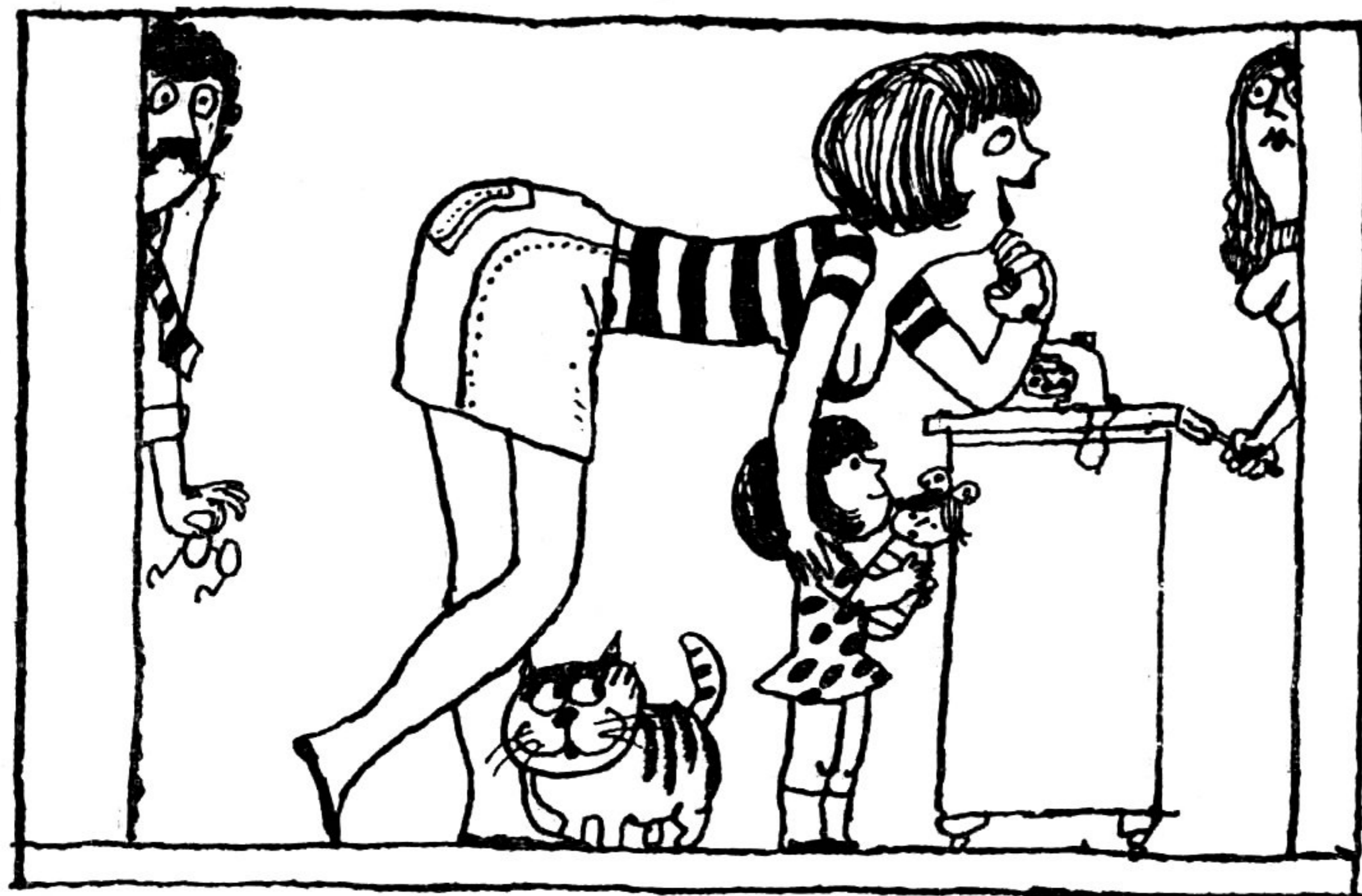
Але няньці було не до нього, не до мене і, звичайно, не до дитини. З ранку до вечора вона не відходила від телефону і теревенила з солдатами, сержантами і старшинами. Чоловік так до цього звик, що, знімаючи телефонну трубку, рапортував:

— Черговий по роті слухає!

Через місяць нянька зажадала, щоб ми оплатили їй декретну відпустку. Потім запитала, чи не піду я нянькою до її майбутньої дитини.

Більше я няньок не брала.

З того часу тягаю Марійку з собою на роботу, на базар, у магазини. В одній руці — Марійка, в другій — сітка з картоплею. Шматок м'яса, який ку-

пую в останню хвилину, доводиться нести в зубах. Коли ж мені вдається взяти у руки газету, я завжди наштовхуюсь на гарячу дискусію про зайнятість жінок. Причому учасники цих дискусій переважно чоловіки, вони сперечаються, радять, закликають... І я часто згадую звичай одного з африканських племен.

Коли жінка родить, чоловік лежить поруч. Жінка повинна мовчати, вона не має права зронити жодного звуку. За неї кричить чоловік. Він галасує так, що чути в сусідніх селищах. Цим він демонструє свою участь. Коли жінка народить, того ж дня стає до роботи. А чоловіка відносять в окреме помешкання, де він п'ять днів лежить, не піднімаючись, і приймає поздоровлення співплемінників...

І все ж таки я знайшла вихід із становища: влаштувалася в бюро добрих послуг нянькою! Сама

собі роблю виклик і приходжу додому, як на роботу. Я не втрачаю виробничого стажу, одержую сто карбованців, які платить мені чоловік через бюро добрих послуг, і виховую власну дитину.

Може, це і є вирішення проблеми?

ТРАВЕНЬ, ЛЮБОВ І ФАНТАЗІЯ *

... — Спробував він розсікти біфштекс — ніж не бере, виделка гнеться, легше тарілку розрубати. «Я цього так не залишу», — вирішив співак і став вимагати книгу скарг. Але перед тим, як записати туди скаргу, зайшов до кухні, щоб побачити злодія-кухаря, який цю страву приготував. Отут воно й сталося, те саме диво. Кухарем була дівчинка-практикантка з технікуму. В неї й так усе з рук падало, а коли знаменитого співака побачила, ще й мову відібрало. А він, дивлячись на неї, забув про біфштекс, про книгу скарг і про свої гастролі. Одне слово, як у пісні «Все стало довкіл голубим і зеленим».

Оповідачка глянула в люстерко й побачила в ньому відображення ще двох клієток і перукарки, що уважно слухали історію.

— Ну, а далі що? Одружився?

— Атож. Синові уже два роки. Дзвінкоголосий, весь у батька. Вранці дуєтом співають «Хай завжди буде мама!»

— Щось не дуже віриться, — мовила майстриня, клацаючи ножицями. — Не віриться. Казки Віденського лісу.

— Чому ж казки? — заперечила друга клієнтка.

* У співавторстві з Р. Віккерсом.

— Навесні й не таке буває. Он моя знайома листоношею працює. Доставляє вона якось рекомендований лист на другий поверх до однокімнатної квартири. Відчиняє парубок, відверто кажучи, з себе непоказний — маленький, обличчя у ластовинні. Розписується за одержання листа і починає з нею шури-мури заводити. Вона його, звичайно, відшила, тому що кавалерів не потребувала. За нею знаєте скільки хлопців бігало! Словом, забула вона про того веснянкуватого. А за тиждень йому знову рекомендований лист. Довелося нести. Вона йому листа, а він їй — кактус, особисто вирощений — хлопець виявився техніком по озелененню.

Другого дня вона йому бандероль вручила, а він їй сумку до сусіднього будинку підніс. Назавтра телеграма. В кіно пішли. Потім йому по два листи на день стало приходити. Звикли вони одне до одного. Дівчина ця, моя знайома, усіх своїх хлопців позабувала, такий він хороший виявився, хоч і з веснянками. Коротко кажучи, у День птахів зустрілися, в День Перемоги — одружилися. Он яка історія.

— А що ж тут дивного? — запитала перша оповідачка, яка вже сиділа під сушильним ковпаком.

— Ой, основне ж я забула сказати!.. Листи оті, телеграми і все інше він сам собі адресував, щоб частіше з нею зустрічатися. Це все на весіллі з'ясувалося!

— Наукова фантастика! — промовила перукарка, обприскуючи лаком зачіску третьої клієнтки. — В житті такого не буває!

— Чому не буває, — заперечила та. — Моя подруга закохалася колись в одного чоловіка. Через нього кинула вчитися, посварилася з батьками.

А він виявився негідником, обдурив її, скривдив і втік... Подруга була у відчаї, перестала вірити людям, коротше — з мосту та у воду...

— Ой, що ви! — скрикнула з-під ковпака перша жінка. — Невже стрибнула?

— Уявіть собі.

— Ну й що? Потонула?

— Отут і сталося диво. Майже на самому дні підхопив її чемпіон із підводного плавання. Потім він її у лікарні навідував, потім у басейн влаштував, плавати навчив... Не було б щастя, так нещастя допомогло. Другий рік одружені.

Перукарка навіть розсердилась.

— Ото мають одні охоту вигадувати, а інші слухати! — Вона посадила у крісло нову клієнтку і додала: — Особисто я в ці весняні дива, вибачте, давно не вірю!

...А з салону на вулицю вийшли три гарненькі молоді жінки з весняними зачісками. На першу чекав відомий співак із синочком на руках; другу зустрічав веснянкуватий технік по озелененню з важкою поштовою сумкою на плечах; а третя влаштувалася за кремезним хлопчиною на задньому сидінні мотоцикла, де були прив'язані ласти й маска для підводного плавання.

ПОМСТА

Касирка ультимативно вимагала дрібних грошей. Прибиральниця перепасовувала тирсу під ногами покупців, приказуючи: «Ходять тут різні» Вісім продавщиць хором кричали: «Вас багато, а я одна!» Покупці перебіжками кидались від одного

відділу до іншого, марно силкуючись повернути до себе увагу. Діти плакали, чоловіки лаялися, жінки, що зберегли дівочу наївність, вимагали книгу скарг...

Одне слово, в гастрономі № 4 почався нормальний робочий день.

Кожного ранку і я вливалася у цей потік, теж щось кричала, чогось вимагала і залишала тут трупи моїх загиблих нервових клітин. Але сьогодні я вирішила за все помститися, підірвати цю обстановку хамства та безкарності, зіпсувати продавцям настрої на цілий день — так само, як вони псували його щоранку сотням покупців.

Почала я з завідуючої гастрономічним відділом. У неї була незліченна кількість величезних зубів. Дивлячись на неї, можна було подумати, що людина походить не від мавпи, а від крокодила.

— Доброго ранку! — чемно привіталася я.

У продавщиці від подиву відвалилося важке підборіддя.

— Дайте мені, будь ласка, «одеської» ковбаси.

— «Одеська» закінчилася! — клацнула щелепами жінка-крокодил, яка уже встигла отямитись.

— А ви дайте он ті обрізки. Вам їх усе одно списувати, то краще я заплачу.

— Тут сімсот грамів, — повідомила продавщиця, хоч стрілка вагів завмерла біля позначки «чотириста п'ятдесят».

— Ви помиляєтесь, — м'яко поправила я, — тут будуть усі вісімсот, якщо ви покладете ще он той мотузок від ковбаси, який вам усе одно викидати.

...— Платити без здачі! — зарепетувала касирка. — Я на всіх не напасуся дрібних грошей!

— Вірно, — підтримала я. — Покупець повинен дрібні гроші завжди мати при собі. Я, приміром, перш ніж іти до магазину, забігаю в банк і розмінюю десятку-другу. Мені це не важко, а для вас полегшення, чи не так?..

І я вивалила перед касиркою, що зацікавила від подиву, дві жмені мідних монет.

Потім узяла з рук прибиральниці швабру і вимила підлогу в магазині.

— Якби різні, які тут ходять, були свідомими й по черзі мили підлогу, вам було б набагато легше.

Проходячи повз юрбу чимось обурених покупців, я звернулася до них з миролюбним закликком:

— Товариші! Продавці не винні. Це ми приходимо до магазину й дратуємо їх своєю присутністю. Якби нас тут не було, вони були б із нами набагато ввічливішими!..

У магазині вже ніхто не працював. Весь обслуговуючий персонал гастроному № 4 з роззявленими ротами спостерігав за моїми діями. У дверях підсобки юрмилися здивовані вантажники.

У м'ясному відділі працював хам-професіонал, у котрого навіть «здраслуй» звучало як «іди геть!». Крізь шкіру обличчя, що аж пашіло, було видно, як у щоках булькотить і клекоче гемоглобін.

— Вам чого?! — гаркнув він мені з-за прилавка.

— Грамів триста м'яса, якого вже ніхто не бере, — проворкувала я.

Він кинув на вагу шмат м'яса — зелений, як нудьга.

— Спасибі!.. Такого я ще ніколи не їла.

— До нього навантаження; сімсот грамів кісток

— Кістки — моя слабкість, можете дати кілограм.

— Загортати нема у що, папір скінчився.

— А навіщо загортати? — щиро здивувалася я.

— М'ясо дуже зручно носити просто в кишенях.

На очах у приголомшеного м'ясника я запхала м'ясо до мережаної кишені моєї блузки. Весь шматок не вмістився, і частина його виглядала з кишені, наче хустинка.

Я підбила його рукою і знову звернулася до продавця:

— Як вам здається: до цієї блузи більше пасує свинина чи яловичина?

М'ясник розгублено замукав.

Цього не витримала навіть метикована крокодилша. Нерви її здригнулися, і вона закричала на весь гастронорм:

— Книгу скарг зачинили! Ключ у завмага! Завмаг у відпустці! В декретній!

— Шкода! Так хстілося записати вам подяку.

Я чарівно посміхнулася жінці-крокодилу, привітно помахала нагемоглобіненому м'ясникові й, наспівуючи, вийшла з магазину. Травмовані моєю ввічливістю продавці довго й ошелешено дивилися мені услід крізь скляну вітрину. В приміщенні застигла напружена, незвичайна тиша. Відчувалося, що очманілі продавці ще не скоро отямляться.

Моя помста вдалася!

peres-ua.

peres-ua.

БЕРЕЖІТЬ ЧОЛОВІКІВ!

СПОВІДЬ

Питаєте, чому я йду від дружини? А ви б не пішли, якби ваша дружина все життя проводила в кабінетах і на зборах — отож мені, по суті, і йти нема від кого! Вона в мене громадський діяч... Вона — діяч, а я — домогосподарка. Я — мати-одиночка. Я — чоловік-удова за живою дружиною!.. Патку мій! Адже є щасливчики: у них дружини без освіти, без професії, малограмотні!.. За віщо ж на мене така напасть: одразу три дипломи!.. Вона член усіх комісій і колегій. Вона буває на всіх засіданнях і обговореннях. І тільки додому не встигає!

У нас троє дітей. Вона їх народжувала між нарадами. Йй навіть ніколи було піти в декретну відпустку — вона її переписувала на мене. Нещодавно в неї народилося четверте, але вона про це навіть не здогадується: вона в цей час була у відрядженні.

Ми майже не бачимося. Вона забігає лише перед виборами нагадати, щоб я не проспав голосування. Діти й досі думають, що це — тьотя-агітатор. Діти впевнені, що я водночас і мама, і тато. Вони мене називають мапа.

Харчуюсь я в їдальні самообслуговування. У цій їдальні ніхто більше двох обідів не витримує. При їдальні відкрито медпункт. Коли ви замовляєте обід, можете одразу замовляти і «швидку допомогу». А я харчуюсь там уже десять років. Мене навіть показують студентам-медикам.

Навіть якби я й схотів харчуватися вдома — це було б неможливо: усі тарілки давно побиті, усі каструлі давно поіржавіли. У нас навіть двері на кухню забиті дошками, хрест-навхрест.

Звичайно, я якось пристосувався.

Підлогу я не мию: вона у мене застелена килимом. Килима я не чищу: він у мене накритий простирадлом. А простирадло я не знімаю: воно у мене останнє. Ми на ньому спимо, всі разом.

От ви люди інтелігентні, скажіть мені: чого мене на місцевкомі чистять? Причому на зборах усі кажуть, що йти від дружини аморально. А після зборів кожен нишком тисне руку: мовляв, тримайся, брате, розумію, у мене така сама історія!

А я втік не нишком. Я дружині через секретаря заяву передав, прошу, мовляв, увільнити з посади, яку я обіймаю. І два тижні, як заведено, чекав: можливо, знайде заміну.

А перед тим, як піти, вирішив діточок з мамсю познайомити: записав їх до неї на прийом. Поки до них черга дійде, вони підростуть, і йй з ними вже буде легше.

А я, як стояв, так і пішов.

Єдине, що взяв з собою, — це медальйон. У ньому я зберігаю котлету, яку дружина сама підсмажила в день нашого весілля.

Тепер ви знаєте, чому я йду від дружини. А ви б не пішли?

МОЯ СПОРТИВНА КАР'ЄРА

Одного разу викликає мене Карлюга з відділу кадрів і каже:

— Ось що, Дудкін. Ми тут порадилися із керівництвом і вирішили: ви мусите виступити на районних інститутських змаганнях.

Я подумав, що він жартує, і ну сміятися. У них

у відділі кадрів усі жартівники. Недавно, жартуючи, наказ почепили про зняття нашого головбуха. Дуже смішний жарт вийшов. Головбуха потім два дні валідолом годували.

...Отже, я сміюсь, а Карлюга й вусом не веде. Продовжує:

— Це серйозніше, ніж вам здається. Кожен науково-дослідний інститут зобов'язався виростити з-поміж науковців кількох спортсменів. Отож готуйтеся: завтра змагання з водного поло.

Бачу, він це серйозно.

— Та я ж плавати не вмю,— кажу йому.— До того ж за тиждень захищаю дисертацію.

— Якщо не попливете, вас утоплять на захисті. Нічого не поробиш. Згодився.

— Вас призначено капітаном команди!

— Але в мене ожиріння, задишка. Призначте іншого.

— Інші ще гірші,— заспокоїв мене Карлюга.

Води я боюся з дитинства. Тонув скрізь, де можна: у морі, в річці, у ставку, в ручайку, в колодязі і навіть у власній ванні.

Увечері, прощаючись із сім'єю, я віддавав останні розпорядження.

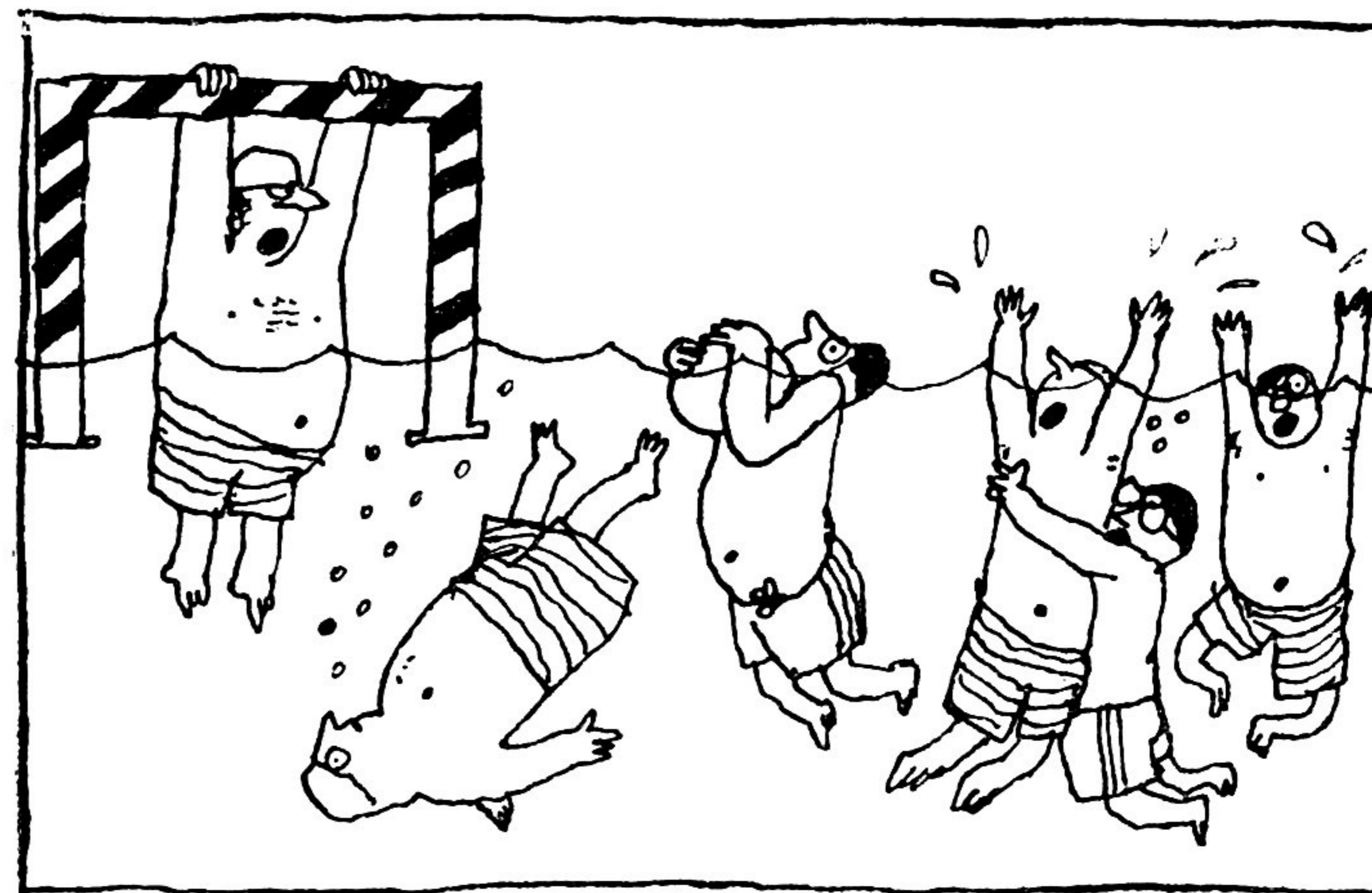
Вранці мене і ще чотирьох смертників замкнули в автобусі й повезли. Ззаду в персональній машині їхав шеф, за ним у трамваї — весь наш колектив. В інституті ніхто не працював: було оголошено чи то вихідний, чи то день трауру.

На березі нас роздягли члени місцевому і підвели до води, підтримуючи під руки. З протилежного боку внесли наших суперників із сусіднього інституту: всі вони були напівнепритомні. Коли я по-

бачив воду, мене відразу замлоїло. Та втекти було ніяк: ззаду йшла спеціально виділена команда штовхачів. За свистком судді вона заштовхала нас у басейн. Туди ж кинули й суперників. Гра почалася.

Боротьба за м'яч була відчайдушною. Не на життя, а на смерть. У буквальному, розумінні. Хто не встиг ухопитися за м'яч — каменем ішов на дно.

Мені щастило. Я відразу плюхнувся на м'яч. Ухопив його руками і вчепився в нього зубами. Вільними залишились тільки ноги. Ними я відштовхував від м'яча і своїх і чужих. Відштовхуючи інших в один бік, я з м'ячем рухався у протилежний. Так непомітно ми опинилися в воротах суперників. Воротар, ясна річ, міг нас легко виштовхати, але для цього треба було випустити з рук перекладку. А це було рівнозначно самогубству. Ми

з м'ячем щасливо пропливли під воротарем і заплуталися в сітці, як у неводі. Нас витягли нагору й кинулися поздоровляти. Усе закінчилось добре. Гравців виловили з басейну. Мене качали, інших відкачували. Тільки воротарів неможливо було відірвати від перекладок. Їх умовляли колеги, родичі, голови місцевих комітетів. Усе дарма. Мертва хватка навіки з'єднала з перекладками напівмертвих воротарів. Вони висіли, закотивши очі, злегка погойдуючись од вітру. Довелося розвезти їх по домівках разом із ворітьми.

— Поздоровляю! — сказав Карлюга і поплескав мене по плечу. — Ви в чудесній спортивній формі. Завтра нові змагання. Ви коли-небудь займалися гребнею?

— Якщо це схоже на граблі... — непевно почав я, але Карлюга перебив мене:

— Нічого, нічого! Вам усе докладно пояснять.

Перед тим, як посадити в човни, нам пояснили, що коли штовхнути держак весел уперед, то весла підуть назад. Потім треба потягти держак назад, і весла загребуть воду. Я вирішив почати з одного весла. Взявся двома руками, напружив усі сили і щосили штовхнув держак уперед. Весло злетіло догори, описало півколо і вибило з човна гребця, що сидів позаду. Я гріб далі. Наступним помахом збив другого члена своєї команди, потім — третього. Гребти стало легше. Я взявся за обидва весла, рвонув їх назад, якимось незрозумілим чином урізав себе з обох боків по вухах і втратив свідомість. Отямився на березі. В медпункті мене поздоровили з перемогою, бо інші човни відразу перекинулись, а наш залишився на воді, хоч команду було перебито.

— А казали, не вмієте! — зауважив Карлюга. — Та ви ж природжений спортсмен! До речі, наступне змагання — з важкої атлетики.

Окрилений успіхом, я вже не відмовлявся.

Назавтра мені показали у спортзалі дивну конструкцію, схожу на два колеса, проткнutih ломом.

— Що це? — спитав я.

— Оце ж і є штанга, — пояснив Карлюга.

— А що з нею робити?

— Взяти за гриф і рвонутися.

— Куди рвонутися?

— На себе.

— Я її на вас рвону, — пообіцяв я і пішов передодягатися.

Жодна борцівка на мене не налазила. Найбільша застрягла десь трохи вище колін. Порадившись із Карлюгою, наш профактив приніс мені якісь неосяжні рожеві труси з білими горошинками. Я категорично відмовлявся їх надівати, поки мені гуртом не поклялися, що ці труси — спортивні, а горошинки — не горошинки, а тенісні м'ячики. Спільними зусиллями мене запхали в цю форму і виштовхнули на поміст.

Мою появу зустріли бурхливою овацією. Глядачі кричали: «Давай, рожевий!» Це надало мені впевненості. Я підійшов до штанги, набрав побільше повітря, нагнувся і... відчув, що в трусах тріснула резинка. У грудях похололо. Як же я розігнусь? А в залі, як на лихо, і дружина, і теща, усі співробітники, і навіть сам шеф!

Тим часом, чим вище я підтягував штангу, тим нижче сповзали труси. Треба було підняти або те, або інше. Я обрав труси.

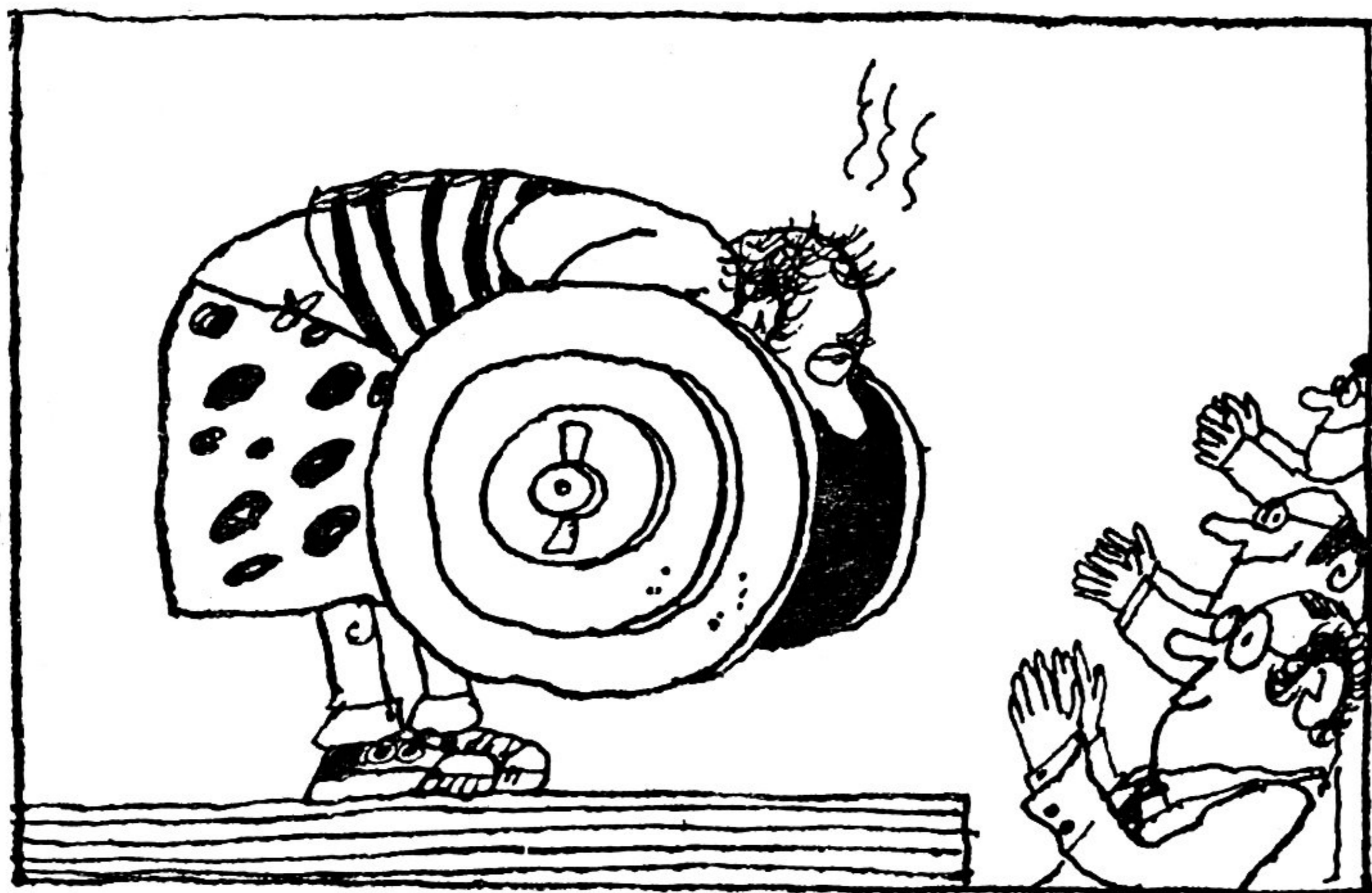
Але виявилось, що й тут я став переможцем, бо рвонув штангу вище за всіх — до пояса. Один мій суперник підняв її до колін і впав разом із нею. Інший взагалі не піднімав штанги, а просто покотив її за куліси.

— З завтрашнього дня починайте готуватися до міських змагань, потім до обласних, потім до республіканських! — переможно заявив Карлюга.

Минув рік.

В інституті я майже не з'являвся. Брав участь у всіх видах змагань і став уславленим спортсменом.

А недавно наша команда зобов'язалась виростити у своєму середовищі кількох кандидатів технічних наук. Отож моя дисертація ще може мені знадобитися...

ВТРАТИВ ПОВАГУ

Розмова була принципова, пряма, відверта. Так уміють говорити лише справжні мужчини, з'єднані спільною справою і однією метою.

Йому чесно висловили все, що про нього думають: що він уникає справи, підводить товаришів, спихає свої обов'язки на інших.

Він пробував виправдатися, бубонів щось про сім'ю, про кволе здоров'я.

Йому слушно відказали, що у всіх сім'ї, у всіх діти і що не всі геркулеси, але ніхто, крім нього, не сачкує.

Він обіцяв пізніше, іншим разом виконати свою норму, але у відповідь бачив лише презирливі посмішки. Тут не вірили обіцянкам, тут людину оцінювали не за словами, а за вчинками. Це був згур-

тований, міцний колектив, втратити повагу якого вважалося найстрашнішим. А він втратив. Його не поважали. Йому про це заявили прямо в очі.

Він зрозумів, що треба щось терміново зробити, щоб знову завоювати повагу своїх товаришів.

Він узяв себе в руки.

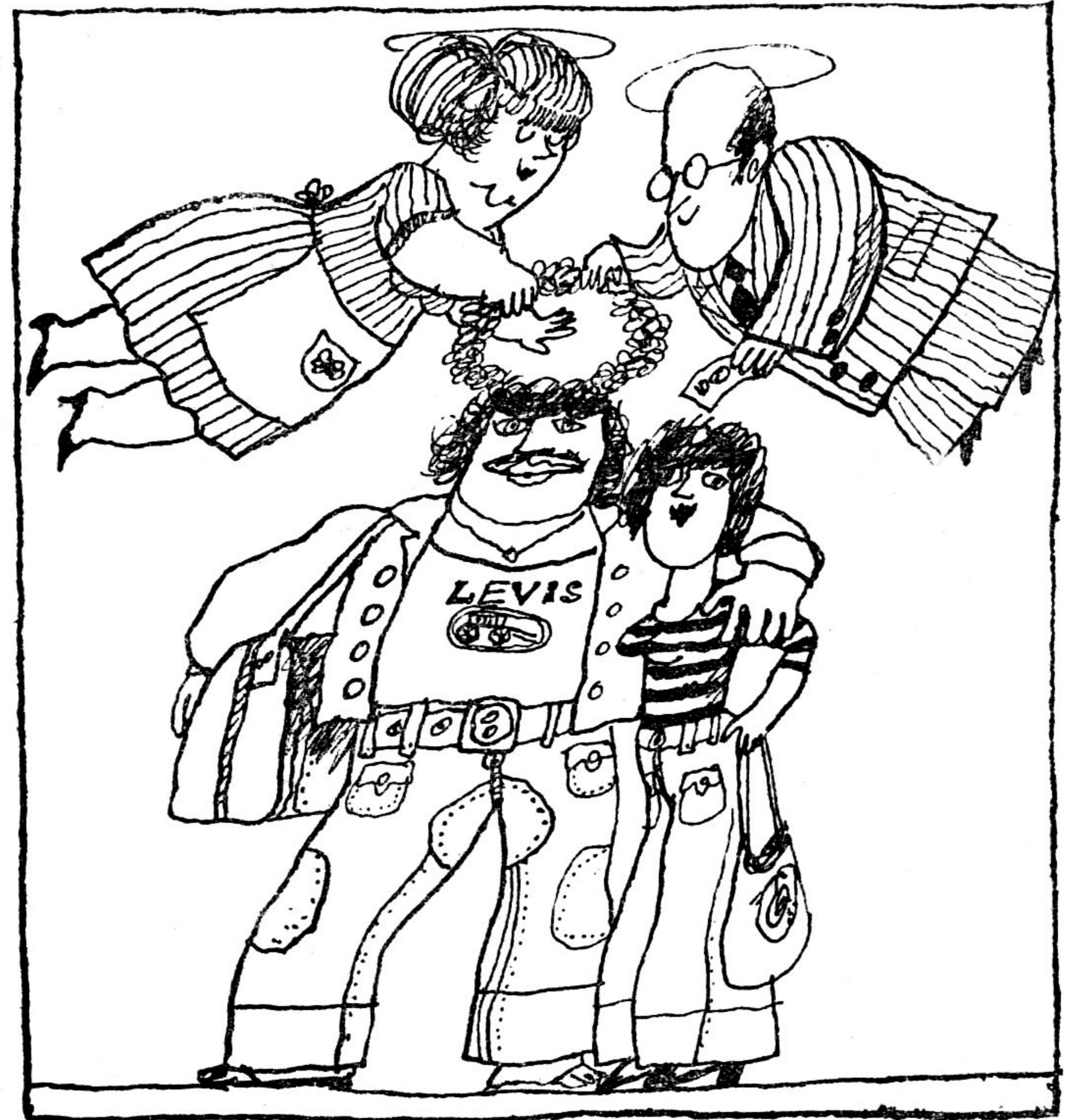
Він зібрав останні сили.

Він випив.

І його знову стали поважати.

БЕРЕЖІТЬ ДІТЕЙ

ПАНІБРАТ ВЕСІЛЬНИЙ

Слово честі, чистісінька випадковість привела мене на перше весілля!

Недільного вечора, йдучи з театру, я зупинився біля ресторану — зголоднів. Звичайно, про вільні місця можна було тільки мріяти. Суворий швейцар пропускав до залу тих людей, котрих відбирав молодик із бантом на лацкані. Я щиро заздрих щасливцям. І раптом власник червоного банта звернувся до мене:

— А ви чий, товаришу?

— Я — наш, — дипломатично відповів я, розуміючи, що від моєї відповіді залежить моя вечеря. І не помилився.

— Що ж ви так пізно, — дорікнув він. — Всі уже давно гуляють!

Він провів мене до бенкетного залу, де не змовкало весільне «гірко!».

— Готуйте штрафну! — перекричав шарварок мій проводир.

Із радісним збудженням всі кинулися до мене.

Новоспечений тесть чи швагер, підносячи мені фужер з горілкою, примовляв:

— За щастя молодят!

Нікого не бентежило, що я ні з ким не знайомий. Кожна половина гостей — нареченого і нареченої — мала мене за представника іншого табору. Мою ж розгубленість у перші хвилини люб'язний татусь витлумачував як ораторську нездарність і активно наполягав:

— Випий, випий, друже, за Інночку...

— П'ю за Інночку... — зрадів я, узнавши хоч одне ім'я.

— ...і за Павлика, — вів далі частувальник.

Отут я знахабнів:

— Павлику та Інночко! Щастя вам і кохання!.. Звікувати вам на одній подушці, як казав мій кавказький друг!

Одним духом спорожнивши фужер, я хряснув ним об підлогу.

— Гірко-о! — радісно загорлали весільчани. А зворушений татусь міцно стис мене у своїх обіймах.

— Прекрасно сказав! Чудово! Молодець! Ти — істинний друг! І чому ти до нас не приходиш?

— Прийду, — пообіцяв я, — завтра ж! — Випите далось взнаки, і я погрозово звернувся до офіціантки, що саме проходила: — І до вас прийду!

— Непогане весіллячко, правда ж? — з гордістю запитав татусь. — Самої горілки — п'ять ящиків! А шампанського — сорок пляшок! Гостей вісімде-

сят штук! Килим продав, заборгував сімсот карбованців! Та... що казати... Заради щастя дітей!..

— Я вас поважаю, — освідчився я і поцілував його у залицину.

Почуваючи себе, як серед своїх, я пив, їв, виголошував тости, з усіма родичами цілувався. Виявилось, що всіх їх я дуже поважаю і вони мене також, — навіть із бабусею молоді випив на брудершафт.

* * *

Ця пригода й потягла за собою ланцюжок.

Наступного разу я сам заявив швейцарові, що прийшов на весілля, а потім у бенкетному залі колесо закрутилося, як і вперше.

Мені, звичайно, сподобалося. І я почав учащати на весільні учти.

Попервах я запізнавався: гадав, так безпечніше — всі уже напідпитку — не помітять чужинця. Та згодом переконався, що на будь-якому весіллі більшість гостей уперше бачить одне одного. Це мене надихало: я почав приходити вчасно, знайомився з молодими, обговорював подарунки, розміщав гостей, виголошував тости... А з часом, як весільний розпорядник, чергуючи біля входу, пропускав своїх друзів. І не тільки друзів... Я ж не який-небудь баламут! Солідна сімейна людина! Ото я й перебував у суботні й недільні вечори за весільними столами разом із дружиною. Навіть ювілей нашого одруження ми відсвяткували на одному з весіль.

Поступово я цілком увійшов у роль тамати, і в ресторані мене мали за панібрата. Офіціанти й досі вважають, що я співробітник якоїсь інспекції. Зустрічають мене з повагою, частують кращими стра-

вами з бенкетного столу, а після весілля по-братньому діляться зі мною рештками спиртного. Свою частку вони приховують для наступного бенкету, записуючи в рахунок чергових молодят (точніше — їхніх батьків), а я своє несу додому.

Таким чином, у нас є зайва копійка. За ці кошти ми з дружиною справили собі по вечірньому туалету, спеціально для весільних бенкетів.

На одному з весіль я зустрів Інночку, вона вдруге виходила заміж (із Павликом вони розлучилися через місяць). Її бадьорий татусь не встиг виплатити борг за перше весілля, зі свіжими силами вліз у новий — і цього разу за столом сиділо сто «штук» (!) гостей.

— Заради щастя діток!!!

Моя повага до нього зростає безмежно...

Згодом я погуляв ще на двох весіллях Павлика...

Життя моє заяскріло квітучими барвами. Щовечора свято, нові знайомі, свіжі обличчя...

Одне погано — вставати ранком на роботу важкувато. Оце думаю — звільнюся та присвячу себе тільки бенкетуванню й тамадництву. В усякому разі, це перспективніше за будь-яку роботу. Весілля кращають і якісно, і кількісно. Зважте: колись на тридцять осіб — то дуже пристойне весілля, тепер — на сімдесят — хіба ж весілля? Так, аби відбутися! Двісті-двісті п'ятдесят гостей. Оце весілля! Тут є де гульнути! Хоча запрошеним і не зовсім зручно: п'ють-їдять позмінно. На таку ораву ні стільців, ні посуду не напасешся! А так: перша зміна — на танці, друга — за стіл...

А наїдки які! З холодцями, оселедцями, вінегретами і не потикайтеся! Не смішіть публіку! Як немає на столі ікри (звичайно, не овочевої), балика, осетрини, — знайте: всі запрошені — кривно ображені. Я сміливо приводжу на весілля своїх друзів — найвередливіших гурманів, — і вони завжди задоволені.

Звичайно, таке частуваннячко влітає батькам у добру копійку. Та вони не зважають, навпаки — влаштовують щось на зразок змагання: більший борг — більша повага! Коли ж випадає комусь із них відвеселитися без боргу, — той почуває себе дуже кепсько і сором'язливо відсиджується у вестибюлі.

Тож, як бачите, моє майбутнє заманливе й перспективне.

Одне тільки мене турбує: дочка вже доросла, зустрічається з юнаком, весною думають побратися.

Подзвонив я у туристичне бюро, поцікавився путівкою. Виявилось — є багато цікавих маршрутів: на Байкал, на Поволжя, у Прибалтику... Та ж за

гроші, які витрачають на весілля, не те, що на Байкал, — навколо світу об'їхати можна!

А був же колись чудовий звичай — весільна подорож... Це й радісно, і весело, й цікаво. І вкарбується у пам'ять на все життя! Оце й вирішив я відродити той давній звичай. Якщо не подорож, то хоча б у будинок відпочинку десь біля моря або що...

Безумовно, я не влаштовуватиму рекордного весілля. Я ж не божевільний... Хапати борги на свою голову! А оте збіговисько напівзнайомих людей, котрих нагодуй делікатесами, що й у тисячу карбованців не вкладеться! Та й музики грошики злуплять! І все задля того, щоб довести родичам, сусідам, що я не гірший од них?!

Тьху! Та ніколи в світі! Ні за які... Нізащо!..

А втім... Заради щастя діток...

ПЛОТЬ ОД ПЛОТІ

Нарешті я викроїв хвилинку й заскочив до мами. Посипалися звичайні докори.

— Я не вимагаю, щоб ти заходив, якщо у тебе обмаль часу. Але подзвонити раз на тиждень ти ж можеш?!

Я обурився.

— Ти гадаєш, до тебе легко додзвонитися?.. Твій домашній телефон завжди зайнятий. Ось, подивись!

Я зняв трубку і набрав її номер телефону. В трубці почулись короткі гудки.

— Переконалася?.. А на роботі тебе ніколи не можна застати — ти весь час на об'єктах. Не віриш? Будь ласка!

Я набрав номер маминого робочого телефону і

попросив покликати її. Мені відповіли, що вона на об'єктах.

Я переможно дивився на маму.

Вона сиділа пригнічена і розгублена.

— Добре, не дзвони. Заходь, коли можеш.

Я повернувся додому годині о восьмій. Дочки ще не було. Коли вона прийшла, я сердито сказав їй:

— Після школи належить приходити додому. А якщо ти до вечора сидиш у подруг, хоч подзвони — я ж хвилююся!

Дочка широко розкрила свої голубі очі.

— Тату, що ти! Я зовсім не сиджу у подруг! Можеш перевірити.

Вона набрала номер своєї однокласниці і попросила покликати себе. Їй відповіли, що її немає. Вона подзвонила іншій подрузі, ще іншій... Її у них не було.

Я дивився на дочку й думав: моє дитя, плоть від плоті.

Чомусь стало сумно.

ПЕРША ПОЛУЧКА

Коли Василь Лихота запросив бригадира обмити першу получку, той твердо заявив:

— У нас із цим давно покінчено.

— Як це? — отетерів Василь.

— Дуже просто. Вирішили і ухвалили: замість горілки — подарунки сім'ї. З кожної получки. Так що ти краще дружині духи «Кармен» придбай.

— Отакої... — почував потилицю Василь.

— Тоді синові якусь іграшку купи чи навіть велосипед. Хоче він мати велосипед?

— З першого класу канючить.

— От бачиш! Скільки радості буде. Негайно піди і купи. Або краще пішли разом, щоб ти не передумав.

За півгодини Василь котив поруч себе новенький «Орленок». Цілком приголомшений покупкою, він став благати:

— Ви вже, Тимофію Іллічу, не кидайте мене. Соромно самому додому вертатися: тверезий і з велосипедом.

— Добре, проведу.

Вони крокували м'яким, розігрітим асфальтом.

— Може, візьмемо півлітру, — бубонів Василь. — Адже перша получка... Необмита...

— Я тобі обмию! Он квіти продають — купи краще дружині букетик.

Незабаром вони входили у маленький зелений дворик.

Василева дружина, що вже приготувалася було дати гідну відсіч п'яному чоловікові, побачивши його тверезим та ще з букетом гвоздик, раптом сі-

ла на лаву й заплакала. Василь розгублено заспокоював її:

— Та добре... Перестань... Я ж не хотів...

Син Павлик верещав від радості, по черзі обнімаючи то батька, то велосипед.

Дружина Василя, схлипуючи, промовляла:

— Ми вам так вдячні, Тимофію Іллічу! Так вдячні!

Поки вгамовувалися пристрасті, бригадир стиха продовжував педагогічну обробку Василя.

— Ось бачиш: можна обійтися без обмивання полочки: і сім'я рада, і тобі приємно.

— Воно, звичайно...— згоджувався Василь.

— А син, бачив, який радий?

— Авжеж. Із першого класу канючив...

— Отож бо. «Орленок» — велосипед добрячий! І швидкість хороша.

— Хороша. Скоро повернеться.

— А куди він поїхав?

— Дружина до магазину послала,— відповів Василь,— за півлітрою. Треба ж обмити попку.

peres-ua.

peres-ua.

БЕРЕЖІТЬ ДРУЗІВ!

ВИПАДКОВА ЗУСТРІЧ

Іван Іванович їхав у першому вагоні метро. Крізь скло він побачив Петра Петровича, який їхав у сусідньому вагоні. Побачив і зрадив.

— Петро! Ти диви! Стільки років ні слуху, ні духу!.. А колись були нерозливвода... З першого курсу дружили. І дипломи разом захищали...

І раптом Іван Іванович згадав, що після захисту диплома він позичив у Петра десять карбованців, та так і не віддав. «Чорти б його забрали, як незручно!» — подумав він, швидко одвернувся і став дивитись у чорне скло.

Петро Петрович теж помітив Івана Івановича і мало не підстрибнув з радості.

— Оце так зустріч! І де? Під землею!.. Зараз дочекаюсь зупинки, підійду ззаду та як гаркну: «Іване, дай списати опір матеріалу!»

І враз Петро Петрович згадав, що Іван не запросив його до себе на бенкет з приводу захисту дисертації. Щоправда, вони до цього не бачились уже років десять, але ж інших однокурсників він таки розшукав: і Мишка Вертунського, і Ляльку Бабич...

— То й не треба!.. Подумаеш, кандидат наук!.. Ми теж не з лопуцька — як-не-як, керуємо відділом!.. — І Петро Петрович теж одвернувся і притиснувся чолом до шибки.

На зупинці він пересів у третій вагон, щоб Іван не помітив його. А той з аналогічною метою пробіг по платформі і вскочив у четвертий, сусідній вагон. Коли поїзд рушив, вони знову помітили один одного.

— Переслідує! — подумав Іван Іванович. — Скільки років минуло, а ще пам'ятає про свою десятку... Але ж після грошової реформи вона стала карбованцем... Он який, виходить, за карбованець поганиться!

— Засік! — відзначив Петро Петрович. — Зараз почне виправдовуватися, вигідає неймовірну історію. Не треба, не треба, товаришу кандидат! Ваших виправдань не потребуємо. І вашого товариства теж!

Кожний вирішив не залишати свого вагона, поки інший не вийде. Краще проїхати кілька зайвих зупинок — тільки б уникнути неприємної зустрічі. Вони їхали, прикипівши до вікон і непомітно косуючи один на одного.

— М-так... Не помолодів Петро,— сумно зауважив Іван Іванович,— а був же першим красенем на курсі. Тепер ось чубок порідшав, мішки під очима. А мого ж віку... Ну, й що, що мого?.. Я ж теж не Тарзан.

— Щось він наче поменшав,— думав Петро Петрович.— А був же найкращим «забойщиком», в одній волейбольній команді грали... Е-хе-хе... Скоро знов в одній команді будемо, в команді пенсіонерів...

— А може, він і не через десятку, а просто хоче зустрітись? — нараз майнуло в голові у Івана Івановича.— Може, він служить на периферії, раз у житті прикотив до столиці, й така удача — давнього дружка здибав. От і їде зайві кілометри, час губить... Він такий: колись, щоб побачитись, до мене на практику в Краснодар прилетів!..

— Ну, не запросив на бенкет, то й бог з ним! Подумаєш, трагедія: менше у своєму житті випив горілки... Може, не зміг, замотався перед захистом, висотався... Адже він завжди був вразливим. Коли мене не допустили до екзаменів, як він на декана накинувся!..

— Через паршиву десятку друга втрачаю!..

— Через той нещасний бенкет від близької людини ховаюся!..

Поїзд підійшов до кінцевої зупинки. Натовп пасажирів заповнив перон.

— Тільки б не розминутися! — тривожно подумав Іван Іванович.

— Тільки б не загубити! — підхльоснув себе Петро Петрович.

Врізавшись у натовп, вони кинулись доганяти один одного. Перший побіг до північного виходу, другий — до протилежного, південного, скочили на ескалатори і роз'їхались в різні боки.

Назавжди.

Я І МОЯ ЗГРАЯ (Розповідь собаки)

Нещодавно я завела собі людей, зразу чотирьох: хазяїн, хазяйка, дочка й син. Породисті, з хорошим родоводом. Але їм не вистачало ватажка, тобто мене. Тепер я ними керую. Не думайте, що це так легко — людей треба дресировувати так, щоб вони цього не відчували, а вважали, що вони тебе дресирують.

Ну, перш за все, необхідно було зайнятися їхнім екстер'єром, скинути зайву вагу, зміцнити м'язи. Вони ж ходили давно розучилися — все трамваї, тролейбуси, таксі. А про те, що існує свіже повітря, зовсім забули. От я і почала виводити їх на прогулянки. Це було не просто — вони чинили опір, бо в людей відсутній інстинкт самозбереження. Отут ми, собаки, й повинні прийти їм на допомогу... О сьомій ранку я починала гавкати, скавчати, стягувати з них ковдри. Робила вигляд, начебто

мені терміново необхідно вийти, ніяк не втерплю... Одного разу, для більшої переконливості, на балконі... Та нехай, облишимо подробиці!.. Головне, вони почали вранці гуляти зі мною, кожний по черзі, а інколи й усі разом. Спочатку, тільки-но я зроблю всі свої справи, вони одразу ж затягали мене додому, й на цьому прогулянка закінчувалася. Тоді я вирішила хитрувати, зволікала час, заводила їх усе далі й далі. Поступово почала відпускати їх з повідка, щоб вони могли походити по траві й побазікати з сусідами, яких вивели на прогулянку інші собаки. В такий же спосіб привчила їх і до вечірніх прогулянок. А потім перейшла до нового етапу навчання.

У них ніколи не було гарячої їжі, вони ніколи всі разом не їли. Хто в їдальні, хто в кафе, хто в буфеті. У кращому разі, купить хазяйка мені ковбаси або ж сиру, то й вони цього поїдять. Я зрозуміла, що так вони довго не протягнуть, і вжила термінових заходів: перестала їсти сир, ковбасу і навіть консерви. Удаю, що мені не подобається, хоч у самої слина з рота капає. Хочу, мовляв, кісточок... Коли хазяйка вперше зварила курку, — я влаштувала таку собачу радість, що вони навіть сльозу пустили. А відверто кажучи, курячі кістки мені не дуже подобаються, нам, собакам, їх їсти не рекомендується, можна подавитися. Але я їла, ризикуючи здоров'ям, щоб вони й надалі курку варили. Потім таку ж виставу я влаштувала з приводу супу, борщу, манної каші й навіть тушкованої капусти, яку, відверто кажучи, ненавиджу...

Так непомітно я привчила їх їсти вдома, всією сім'єю.

Але попереду ще було багато клопотів. Вечорами вони всі розбігалися. Хазяїн у приятелів до ночі в преферанс грав, хазяйка йшла до сусідів поплескати язиком, син-підліток у під'їзді пісні горлав, дочка-студентка тікала на чергову вечірку. Зграя була на грані розпаду. Тоді я зробила вигляд, що страшенно нервую, коли хтось із них іде з дому. Гавкала, гарчала, кидалася на двері, хапала за одяг... Вони зворушаться — «Як вона через нас хвилюється!» — й залишаються. Почали друзів запрошувати, мною хвалитися... «Дивіться, — обов'язково скаже хтось із них, — зараз я почну одягатися, а вона мене не випускатиме...» Добре, міркую, робіть з мене клоуна, тільки звикайте до своєї домівки — і гавкаю до нестями, а вони радіють...

Поступово їм сподобалося бувати вдома — сидять усі разом, п'ють чай, спільні справи обговорюють. А я лежу поруч на ковдрі й на годинник поглядаю. Коли настане одинадцять — починаю демонстративно позіхати, на лампочку гавкати: мовляв, спати хочеться, а світло заважає. Тоді вони світло гасять і самі теж лягають. Минуло трохи часу, й вони звикли до режиму.

Ну, що іще?

Дочці-студентці я знайшла доброго парубка. Зробила вигляд, що мені його боксер сподобався. Почали ми з ним ганятися одне за одним — от вони й познайомилися. А боксер зовсім мені не до смаку — хамуватий, нахабний, зразу лизатися лізе. Та я бачу, що його хазяїн моїй студентці впав в око, — терплю.

Він уже кілька місяців до нас додому ходить, чай з нами п'є... Гадаю, буде весілля.

Одне слово, клопотів у мене тепер стало менше, з'явилося більше вільного часу. Я вже й про особисте життя міркую, цуценят хочу мати. До речі, той боксер, взагалі, виявився не таким уже й нахабою, уважний і, загалом, симпатичний... А втім, ще побачимо... Основне — зграя у мене тепер що треба: дружна й видресирована. Все виконує з півслова, кожна мою команду розуміє, кожен жест... Скажу без хвастощів: якби були виставки хазяїв, — мої б отримали золоті медалі.

Слово честі собаки!

НАТИСНІТЬ КНОПКУ!

Ми були вдома самі: я і син.

Він учив анатомію

— Серце щось непокоїть, — мовив я.

— Серце ми ще не вчили, — відповів син, схилившись над підручником.

— У мене неприємності.

— Це чудово! — аж підскочив син і відклав книжку. — Отже, ти мене зрозумієш. Я ненароком зіпсував мікроскоп, і потрібна десятка, щоб його відремонтували. Даси?

Одержавши гроші, син зник.

У кухні на плиті стояв обід, але їсти не хотілося. Вирішив провідати сусіда, колишнього однокурсника.

— Друже, є розмова. Дуже важлива.

— Зараз найважливіше — відігратися «Спартак». Сідай і дивись — почався другий тайм...

Від нього я вийшов із наміром податися в найближчий ресторан і напиться до нестями.

Викликав ліфт. Поїхав униз і застряг між поверхами. З шаленим відчаєм кинувся я на двері, силкуючись відчинити їх. Я шкрябав і роздирав їх, наче Отелло свої груди у сцені з Дездемоною...

Раптом дивлюсь — у кутку пластинка з дрібними дірочками, під нею напис: «У випадку аварії — натисніть кнопку й чекайте відповіді». Я натиснув червону цяточку. З дірочок тут же почувся чоловічий голос:

— Здрастуйте. Слухаю вас.

— Я застряг! негайно випустіть мене!

— Хвилиночку, — й після короткої паузи: — Відправив до вас аварійну. Скоро приїдуть.

— Це чортзна-що! — заскиглив я. — І так неприємностей до несхочу, ще й тут стирчи, як у домовині!

— Ви стривожені чимось? — запитали дірочки.

— З начальником полаявся, — несподівано для себе випалив я.

— І, звичайно, збираєтесь подавати заяву на звільнення?

— А ви звідки знаєте?

— Так роблять усі під гарячу руку.

— Я ще доповідну міністрові відправлю! Сьогодні ж!

— З доповідною ніколи не спізнитесь. Ви краще заспокойтесь. От — послухайте.

З дірочок полинула музика й розлилася по кабіні ліфта.

— Що це?

— Дебюссі.

— То у вас так заведено — розважати потерпілих?

— Ні, це моя власна ініціатива. Мене заспокоюють ноктюрни. А вас?

— Краще марші. Поховальні...

— О-о, то вам справді кепсько,— в голосі звучало щире співчуття. — Не можна так, голубе. Нумо вдихніть, глибше, глибше... Так... Затримайте повітря в собі. Тепер — видихніть.

— А це для чого?

— Щоб заспокоїтися. За системою йогів. Спробуйте ще. На раз-два — вдихнули, три-чотири — пауза, п'ять-шість — видих... Перед сном знов отак подихайте, краще — на балконі.

На сходах залунали голоси. Прибула аварійна команда. Ще хвилина — і мене звільнили. Та перед тим, як піти, я притиснувся губами до дірчастої пластинки й неголосно промовив:

— Спасибі вам!

— За що? — здивувався мій невидимий співбесідник.

— За все спасибі!

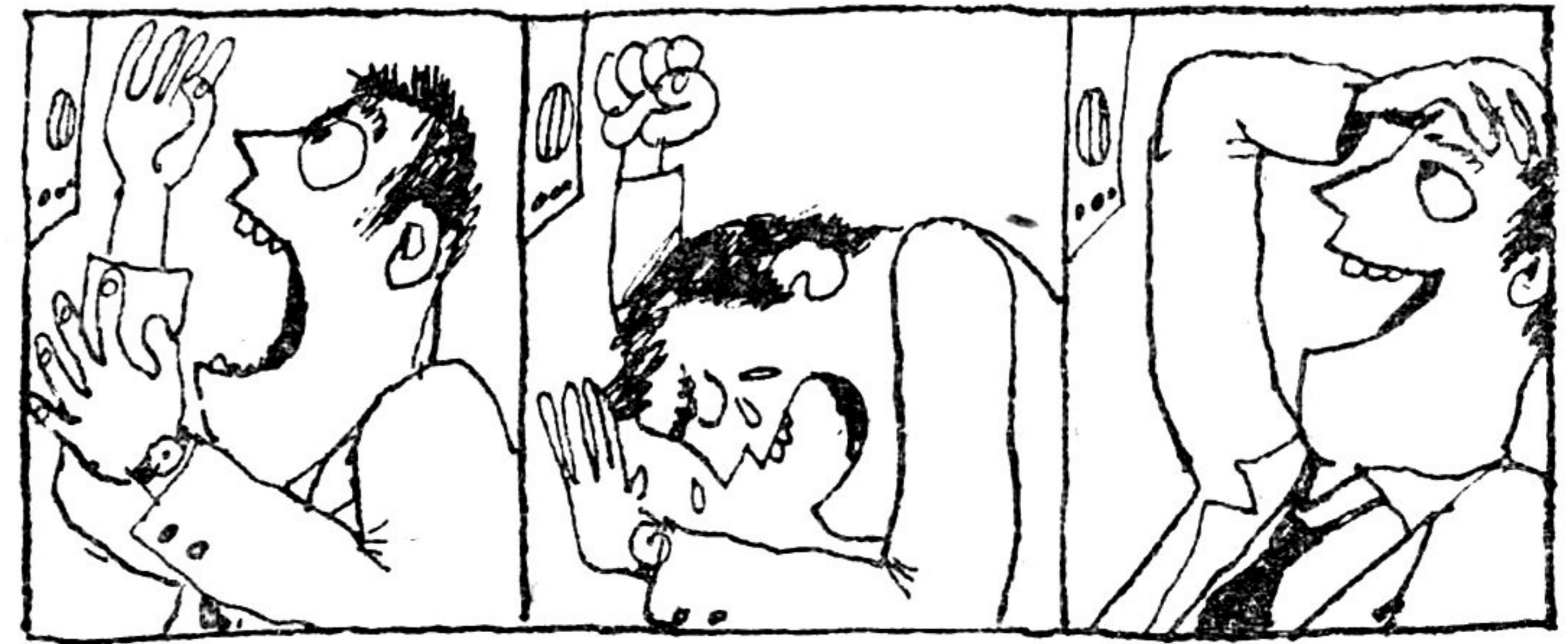
— Та ви що! Це ж наш обов'язок. Застрявайте, будь ласка!

У ресторан уже не тягнуло. Я повернувся додому, випив чаю і спокійно заснув.

З тих пір, коли я спускався чи піднімався нашим ліфтом, завжди з вдячністю поглядав на дірчасту пластинку і відчував радісний спокій. У ліфті ставало тепло й затишно. Щоразу кнопка вабила: натисни,— та я не хотів турбувати свого нового друга без причини.

Але якось не витримав: зупинив ліфт між сьомим і восьмим поверхами і викликав диспетчерську.

— Добрий день! — привітали мене з дірочок.

— Добрий день! Це знову я. Пам'ятаєте? Той, що з начальником полаявся.

— А-а, дуже приємно. Знову застрягли?

— Застряг...

— Не хвилюйтеся, порятуємо. А як справи на роботі?

— Спасибі. Все гаразд. Мене призначили старшим групи.

— Дуже за вас радий! Виходить, у вас все гаразд. А чому ви замовкли? Знову щось трапилось?..

— Вирішив з дружиною розлучатися...

— Ой матінко! Це ж чому? Що у вас скоїлось?

— Та конкретно — нічого. Так, щоденні дрібниці. На дев'ятнадцятому році зробив сумне відкриття: ми — чужі люди. Ні спільних інтересів, ні уваги, ні турботи...

— Пробачте,— перебив мене голос.— Який розмір взуття носить ваша дружина?

— Тридцять сьомий чи тридцять шостий... Ні, здається — тридцять восьмий...

— А вона одержувала колись премії?

— Дуже часто. І позавчора принесла шістдесят карбованців.

— А за що?

— Не знаю...

— А які її улюблені квіти?

Я помовчав.

— Що ви хочете цим сказати?

— Нічого. Я тільки питаю.

Я знову помовчав.

— Отже, вважаєте, що винен я?

— Моя вам порада: подихайте ще разок по-йогівському. І найкраще — на балконі.

— Спасибі.

— Будь ласка.

— Аварійну не висилайте: це я сам ліфт зупинив.

— Знаю. У мене на пульті все видно.

Увечері я помирився з дружиною, а за тиждень удвох поїхали відпочивати за путівками, що «горіли».

Повернулися майже через місяць. Поїзд прибув о десятій ранку, і дружина прямо з вокзалу побігла на роботу. Я з двома валізами поїхав додому в таксі. З піднесеним настроєм увійшов до ліфта і, зупинивши його біля дев'ятого поверху, радісно завмираючи, натиснув червону кнопку.

З дірочок почулося:

— Що трапилось?

Голос був жіночий, і я розгубився.

— Добрий день...

— Громадянине, яка причина виклику?!

— Бачте, причини, власне, ніякої... Я сам зупинив ліфт...

— І вам не соромно бешкетувати? А ще в коопе-

ративі живете! — Щось клацнуло, і голос відключився.

Я знову натиснув кнопку.

— Не сердьтєся, будь ласка... Тут раніше працював чоловік — де він?

— А-а, той, що без клепки в голові? Його тиждень тому на пенсію спровадили.

— Чому без клепки?

— Та він же в робочий час клієнтам вірші читав, платівки з пташиними співами прокручував!

— А чому на пенсію? Робота ж не важка...

— Так у нього ж освіти немає! А робота наша, між іншим, не з легких: кожен, хто хоче, тисне кнопки, відриває від справ!

Знову — клац! І — тиша...

Я раптом фізично відчув і глибину темного колодязя піді мною і ненадійність тонкого дрота, на якому зависла кабіна ліфта... Стало лячно. Ніби я у забутій шахті серед ночі...

І, вискочивши з ліфта, я поволік обидва чемодани на свій дванадцятий поверх пішки...

БЕРЕЖІТЬСЯ СЕБЕ!

БЕЗСОННЯ

Сьогодні ліг ще раніше, о десятій годині. Знову нічого не виходить, не можу заснути. Дружина каже: рахуй до тисячі. Ніби це допоможе! Я щоночі до мільйона рахую — і хоч би що!

Один... Два... Три... Тричі викликав учора директор: чому співробітників ображаю, чому проект не здаю?. Не поспав би, як я, так і не ставив би дурних запитань! Довели людину до хронічного безсоння, а тепер знущаються!

Вісім... Дев'ять... Десять... Десять років працюю в інституті, а груповим призначили Мосякіна. Кажуть, ночей не досипав, кандидатську захистив... Я, може, уже як академік не досипаю. А хто це враховує?

Сімнадцять... Вісімнадцять... Дев'ятнадцять... Дев'ятнадцять чоловік одержали премії. Весь відділ, усі, крім мене. І ходять, ніби нічого не сталося. А ти спи спокійно, дорогий товаришу!

Тридцять... Тридцять один... Тридцять два... Всього тридцять два квадратних метри. А у Баба-янца сорок вісім, трикімнатна. Ну й що, що троє дітей! Мені б хоч раз виспатись — і у мене б діти були!

Сто вісімнадцять... Сто дев'ятнадцять... Сто двадцять... Менше за всіх. Перепіченко, дівчисько, тільки з інституту, а вже сто сорок одержує... І всі — на туалети витрачає. А як подумати: куди стільки? На її спідницю півметра тканини йде. А я тільки на снотворне десятку щомісяця викидаю.

Шість тисяч... Сім тисяч... Вісім тисяч... Вісім тисяч лейкоцитів. Лікар так і сказав: це — межа.

Довели! А путівку Мозговому дали. От, маєш, уже свідомість втрачаю, у голові дзвонить. Ні, це не в голові — це будильник дзвонить. Уже сім годин ранку. Знову просплю, знову спізнююсь, знову директор викличе... А, хай йому грець! Здоров'я дорожче!..

Все... Тихо... Сплю...

КОПІЙЧАНА ІСТОРІЯ

День був жаркий, і я після роботи купатися пішов. Роздягатися почав, і тут у мене з кишені гроші випали, десять копійок, і у пісок впали. Розгріб я пісок, щоб монету знайти, а її не видно. Не пропадати ж трудовій копійці — побіг додому, взяв лопату і став копати. Копаю, копаю, дивлюсь — пісок кінчився. А під ним земля — масна, як масло. Взяв жменьку, розтер у пальцях — та це ж чорнозем! І шар товстий — півтора метра. Оце так знахідка! У нас ніхто й не здогадується. Це ж огірки можна посадити, картоплю, помідори. А то у наше селище всі овочі завозять хтозна-звідки. Це ж яка економія, просто сотні карбованців у кишені залишаться. Треба скоріше людей порадувати!

А потім згадав про десять копійок і подумав: е, ні! Навезуть сюди тракторів, усю землю перерорють, тоді мені своїх грошей повік не відшукати.

Зібрав я чорнозем, кинув його у воду, щоб не знайшли, і далі копаю. Раптом просто з-під лопати фонтан ударив. Нафта! І так сильно б'є, ніби трубу прорвало. Оце так знахідка! Адже нам на завод її здалеку возять, а тут ціле родовище, просто під

ногами. Це ж тисячі карбованців економії! Треба скоріше повідомити.

А потім думаю: дзуськи! Набудують тут вишок, навколо них ціле місто виросте. А потім ще нафтопровід спорудять — тоді ніколи мені своїх грошей не знайти!

Заткнув я фонтан і далі копаю. Раптом лопата об щось дзенькнула. Дивлюся — дах. Поруч другий, третій. Копаю далі. Будинки з'явилися, палаци, вулиці... І всі якісь не наші: будинки з мармуру, бруківка мозаїкою викладена. Господи! Це ж я до прадавнього міста докопався, невідому цивілізацію відрив! Ото буде радості у вченому світі! Понаїдуть з усіх усюд академіки, понаписують праць. Як наука збагатиться!.. І не тільки наука! Сюди ще туристів пускати можна буде. По древніх вулицях водити, древнє місто показувати. І жити є де: стародавні будинки під готелі пристосувати можна. Це ж прибуток який!.. Мільйони карбованців!..

З цими думками я різні там бронзові постаті з постаментів скидаю, срібні келихи перекидаю — ніде своїх десяти копійок знайти не можу. А коли ще вчені понаїдуть, туристи туди-сюди вештатися почнуть — тоді мені моїх грошей повік не знайти.

Подумав я так і давай місто землею прикидати. Закидав, затоптав, пісочком присипав, щоб слідів не залишилось, і додому пішов, відпочивати.

Завтра на роботу не піду, дістану екскаватор, все тут перерію, а свої десять копійок неодмінно добуду!

ДІЖДАВСЯ!

— Не хочу!.. Не можу!.. Не маю права!..— тричі відрубав директор, і троє засмучених співробітників залишили кабінет.

Увійшла секретарка, подала директорові запечатаний конверт. Він відкрив його і радісно вигукнув:

— Ого! Нарешті!.. — Потім кивнув на двері: — Поверніть їх!

Секретарка вискочила у приймальню, заповнену відвідувачами, і повернулася з тими ж трьома співробітниками.

— Отже, вам квартири потрібні? — запитав директор у першого.

— Хоча б одну, Вадиме Петровичу! Я їх там усіх поселю.

— Навіщо одну? Я вам чотири дам. Молодих спеціалістів треба берегти — кожному по квартирі!

— Дозвольте хоча б у лабораторних умовах перевірити мою схему, — бідкався другий.

— Це затягне впровадження: ми її одразу в усіх цехах запустимо. Так, так! Не ризикувати — значить, топтатися на місці. Що у вас? — звернувся шеф до третього.

— Поговоріть із майстром — хай припинить грубіянити.

— Розмови тут не допоможуть — я його знімаю з посади. А замість нього ставлю вас. Нам потрібні люди, які турбуються про виробництво.

Щасливі відвідувачі залишили кабінет.

— Я вас, Вадиме Петровичу, сьогодні просто не впізнаю, — здивовано сказала секретарка. — Що з вами сталося?

Директор піднявся над столом, як над трибуною, і прорік:

— Двадцять років я сидів у цьому кріслі і жодного рішення сам не прийняв. Відповідальності боявся. Все чекав свого часу. І діждався: на пенсію мене відпускають. Із завтрашнього дня. Отже, за все, що я зроблю сьогодні, завтра відповідатиме інший. Кличте до мене всіх підряд! Усе підпишу, дозволю, санкціную... Хоч півдня попрацюю по-справжньому. Діждався!..

ПОШТУЧНА ДІРКА

Гришку я з дитинства знаю, колись разом у піжмурки грали. Він уже тоді все книжки читав та дівчиськам про капітана Немо розповідав. Я його зразу не злюбив. Мене взагалі очкарики дратують. Пришелелуваті вони якісь, живуть не по-людському. Гришка, приміром, шість літ у медич-

ному інституті ішачив, а потім ще на Уралі чотири роки вколював, науковим якимось працівником. Словом, десять років квітучої молодості — котіві під хвіст.

А я всі ці роки жив повнокровним життям, не відходячи від дому. Я собі роботу не шукав, вона мене сама знаходила. У нашому будинку — поспіль інтелігенти. А інтелігент — це хто? Це теоретик. У науках він іще сяк-так, а в нормальному житті — цілковитий нуль. Він тобі в інституті синхрофазотрон розрахує, а у власному лічильникові пробки замінити не може. От вони всі до мене й бігають: кому кран полагодити, кому поручні на балконі пофарбувати, а кому й просто цвях забити.

Спочатку я у будь-який час ішов, а згодом, коли навкруг нові будинки повиростали і замовлення косяком пішли — прийомні години визначив: з другої до п'ятої. І запис попередній завів. Дружина моя, Катерина Микитівна, задалегідь список складає, наче до гомеопата.

Прокидаюся після обіднього відпочинку, чую — в коридорі шепочуться, ждуть, значить. Довго ждуть, а розбудити бояться, бо після перерваного сну я лютий і нещадний, можу і взагалі прийом відмінити...

А вчора особлива приємність була: читаю список і раптом бачу, що Гришка записався. Спочатку хотів я його поза чергою пропустити, але згадав, як він у клубі лекцію читав, як по телевізору поради давав, словом, як він переді мною випендюрався — і вирішив: хай почекає. Півтори години тримав у прихожій. За цей час одеколоном обличчя помив, сів у крісло, ввімкнув торшер, поправив на собі махровий халат і кажу своїй Катерині Микитівні:

— Запускай.

Входить Гришка. Посміхається, ніби у «спортлото» виграв.

— Здрастуй, — каже, — Андрюшо, скільки літ, скільки зим!..

А я на його посмішку не реагую, на вітання не відповідаю. А суворо, по-діловому:

— Що у вас? — питаю.

Бачу, скис Гришка, зрозумів, що старим знайомством не візьме. Одразу й по батькові пригадав.

— Мені, Андрію Кузьмовичу, небагато... Мені дірки у стіні для карнизів пробити треба...

— Оплата поштучна, — відповідаю.

— Як скажете, — швиденько погодився він.

— І... поглибинна.

Він баньки вирячив:

— Мені не зовсім ясно, що значить — поглибинна.

— Еге ж, тут не академія, тут думати треба! — кажу. — На яку глибину забивати — стільки й платити. Сантиметр — карбованець. Тепер ясно?

— Ясно, — відповідає.

— Клади аванс і топай. Надійде черга — одержиш листівку, як на «Жигулі»...

Не йде. Стоїть. Мнеться.

— Мені, Андрію Кузьмовичу, ще й вікно б заскрити.

— Раму приніс?

Я такі дрібниці дома роблю, щоб зайвий раз сходами не лазити.

— Приніс, приніс, — відповідає Гришка, потім виглядає в прихожу й гука: — Лідочко!

Заходить його жінка, солідна дама, форматна. Раму поперед себе несе, так, що здається: живий портрет іде. Дивлюсь: мовби щось знайоме, думаю — звідки? А потім згадав: я її на афішах бачив, артистка, ще й якусь премію одержала. Хотів я їй стілець подати, а потім навіть засоромився: які можуть бути делікатності з клієнтами! Виплюнув сигарету і кажу:

— А скло де?!

— Є, є, — дзигною завертівся Гришка, знову зазирнув у прихожу і погукав: — Мамо!

Увійшла бабуся, акуратна, підстрижена, як газон. Під пахвою — кілька листів скла.

— Мутер-гутер! — вітаюся з нею: вона в нас у школі німецьку мову викладала. — Ну, гаразд, — кажу Гришці, — клади четвертак, товар залишай, приходь через місяць.

Гришка знову баньки вирячив.

— Але... бачте... Ми хотіли на зиму заскрити...—

і, щоб я не образився, став пояснювати: — Взимку, знаєте, холодно, морози бувають.

— А в тебе що, пальта немає?

— Є, — каже. І знов давай пояснювати: — Але пальто я ношу на вулиці. А дома ходжу без пальта. Тому краще, щоб у кімнаті було тепло. Розумієте?

— Розумію. Забирай раму і дебатів тут не влаштовуй. Ти в порядному домі знаходишся, а не, вибачаюсь, в аудиторії...

Гришка ще щось белькотів, та я його не слухав. Бо знав, що він усе одно пристане на будь-які мої умови. А куди він дінеться? Їх багато, а я один. Хай вони собі й далі книжки читають і дипломи захищають. А я залишуся таким, як є. Один на все місто! На всю країну! На весь світ! Хай до мене пообігають!

Одна лиш думка весь час у голову штрика: а раптом вони самі навчаться цвяхи забивати, по-

ручні на балконі фарбувати, дірки у стінах проби-
вати?.. Мені ж тоді — абсолютна труба. Просто
безвихідне становище: або в петлю лізти, або са-
мому в інститут іти!..

ІДЕАЛЬНЕ МІСЦЕ

В електричці мені детально пояснили, як дістати-
ся до левиного господарства. У прохідній Валерія
не було. Я знайшов його в маленькій затишній сто-
рожці. Він сидів у кріслі в самих шкарпетках і
пив чай.

Ми обнялися.

— Погано стережеш! Я міг запросто вкрасти ле-
ва — ніхто б і не помітив.

— Як ти мене знайшов?

— В інституті оголошено розшук... Слухай, ти що,
здурів? Ну, влаштувався на час канікул підроби-
ти — це зрозуміло. Але вже три місяці занять, а
ти як у воду впав...

Валерій налив мені склянку чаю, підсунув буб-
лики і відповів:

— Я тут залишуся назавжди.

— Ні, ти явно не сповна розуму! Здичавів у лі-
совій глушині. А навчання? Рік до закінчення ін-
ституту!.. А наша ідея літаючих велосипедів?
Лишився останній ривок, треба дотиснути, добити,
довести... Ми ж мріяли з тобою першими полетіти!..

— Ти маєш рацію: у лісі й справді тихо і глухо.
Я тут багато думав. Підручники, заліки, екзамени...
Проекти, дисертації, захисти... Тільки те й роби, що
переконуй, захищай, доводь... І це життя?! Ні, хай
уже літають інші. А мені й тут добре. Спокійно. Я

задоволений, мною задоволені... Якби тільки напар-
ника, змінника знайти, а то і вдень, і вночі сторо-
жувати доводиться.

— Певна річ! Хто, крім тебе, на таку роботу спо-
куситься!

— А чим погана робота? Вісімдесят карбованців
на місяць та плюс двадцять процентів за забезпе-
ку, хоч ніякої небезпеки нема. Гроші сповна зали-
шаються в кишені — ні на їжу, ні на шмотки вит-
рачатися не треба: спецодяг видають двічі на рік,
харчі безплатні — із лівового раціону. А їх, знаєш,
як годують? М'ясо, жири, вітаміни!.. І ще: пенсія на
п'ять років раніше, знову ж таки за шкідливість. А
головне — спокій, тиша, ні за що не відповідаєш.

— А якщо леви втечуть?

— Ха! Та їх звідси дрючком не виженеш.

— Чому?.. І взагалі, що це за контора? Зоо-
парк — не зоопарк...

— Розплідник. Читав, як під Туапсе мавп на во-
лю випустили, щоб у лісі жили й розмножувалися?
Ось так і у нас вирішили левів розводити. Привез-
ли десяток найпородистіших, потримали тут місяць,
щоб до людей звикли, і випустили на волю. І що ти
думаєш? Наступного дня усі десять назад повер-
нулися.

— Чому?

— Смак до спокійного життя вловили. На біса
ганятися лісом за якимось зайчиськом, коли тут
їх двічі на день телятинкою пригощають. Там, у
лісі, життя просто неба, дощ, сніг, град... А то ще
браконьєр, дивись, пальне. А тут — окремі стійла,
парове опалення і ніяких турбот, ніякої небезпеки.

— А вони не мерзнуть тут?

— Що ти! Їм тут спеціальні хутряні тілогрійки пошили, ось такі.

Валерій був одягнений у кожушок-безрукавку, застебнуту на спині.

— Ну, а далі що? — запитав я.

— А нічого. Уже рік ось так живуть. Ще разок пробували їх вигнати в ліс і назад не пустити, так вони вісім діб під ворітьми скавчали. Шкода їх стало, й гроші знаєш які заплачені!.. Пустили назад— от відтоді я при них і знаходжусь.

— А вони не сумують за джунглями?

— Та в них уже нічого левиного не залишилося. Гладкі, як свині. Лінивi, як бабаки. Не бігають, не полюють, не б'ються. Навіть дітей не родять. Ліньки! Та й навіщо їм про нащадків дбати — смертності ж немає. Якщо хтось із них і схоче здохнути — ми його все одно новокаїном у довгожителі витягнемо!

У цю мить двері сторожки відчинилися, і увійшов величезний лев. Він широко позіхнув, показавши страшні ікла. Я здригнувся.

— Не бійся, — заспокоїв мене Валерій.

— Ну, все ж таки — цар звірів.

— Який там цар! У ньому вже й краплини гордості не лишилося.

Валерій узяв з підлоги черевика і запустив у лева. Той верескнув, підібгав хвоста і втік.

— Бачив? Ось тобі й уся небезпека, ось тобі й уся відповідальність. А ти кажеш — інститут, польоти, мрії... Та коли хочеш знати, моя робота і є голуба мрія цивілізованої людини. Ось тільки б змінника знайти...

Я помовчав, подумав і спитав:

— А змінникові теж одяг видають?

— Авжеж. Літній і зимовий.

— І пенсія раніше?

— На п'ять років.

— І ніякої відповідальності?

— Ніякої!

І Валерій повів мене у відділ кадрів.

С К А Р Б

Він іще раз перечитав листа: там було явне освідчення в коханні. Чесно кажучи, піти кортіло. Ніночка йому подобалася. Навіть більше ніж подобалася. Але з іншого боку... Три місяці лише на залицяння, це в кращому разі. Потім не менш як два-три тижні на передвесільні церемонії, знайомство з родичами, далі заява до загсу, дев'ять місяців очікування дитини, тупцювання під вікнами лікарні, а там — ясла, дитсадок, школа... Далі й думати боязко!..

На побачення він не пішов. Зате наступного ранку поклав на ощадну книжку зекономлені, за підрахунками, сім років життя.

У суботу колишні однокласники запросили його на традиційну зустріч. Дуже хотілося заглянути у стареньку школу, побачитися зі своїми вчителями, друзями, розпитати про справи, похвалитися успіхами.

Але він прикинув, скільки це коштуватиме: година на те, щоб вибратися з дому, двадцять хвилин — автобус, потім промова директора, виклики до дошки, які знову затіє дідусь-математик... Дві години танців... Потім, звичайно, Валька Чашук по-

тягне всіх до себе на дачу, і спробуй відмовитися! Вважай, ніч пропала, бо тільки й чутимеш: «А пам'ятаєш?..» У неділю Валька, безумовно, нікого не відпустить: спокусить купанням в озері, рибалкою, юшкою — словом, ще день змарновано...

Відбувся привітальною телеграмою. А час на його ощадній книжці зріс іще на добу і вісім годин.

У понеділок в обідню перерву подзвонила мама.

— Що трапилось? Я хвилююсь! Чому не приходиш?

— Ще ж не кінець місяця!

Раніше він заходив до неї щосуботи. Вони пили чай з обліпиховим варенням, він скаржився на начальство, а мама розповідала йому про користь вітамінів і, коли він збирався додому, давала йому баночку обліпихи. Цієї порції вистачало до наступної суботи.

Тепер він ці посиденьки скасував і, таким чином, економив ще по кілька годин щомісяця. Міркував так: рік дає п'ятдесят два вечори, а високосний — п'ятдесят три.

Проте кожного тридцятого числа він приїздив до мами. Не відпускаючи таксі, цікавився її здоров'ям, а вона проводжала його до машини, дарувала чотири баночки варення, котрих вистачало до наступного візиту.

Ця розкіш влітала йому в цілу годину щомісяця. Але що поробиш: кожна людина має свої обов'язки перед батьками, та, зрештою, без обліпихи йому вже важко обійтися.

Дома над тахтою у нього висів плакат: «Економте час! Зберігайте свої роки в ощадкасі!» Він відмовився від поїздок на відпочинок, не відвідував знайомих, навіть у випадках ювілеїв чи похорон...

— Навіщо ти економиш час? Чому не живеш? — питали друзі.

— Ще не маю права. Зіпнуся на ноги — буде ім'я, квартира, гроші... Отоді — гульну!

І, нарешті, прийшов день, коли він сказав собі: годі!

Тепер він мав звання, посаду, благополуччя. А на ощадкнижці — десять років, вісім місяців і шість із половиною днів.

Увесь цей величезний скарб йому жагуче захотілося витратити одним широким жестом!

Він вийшов на вулицю неквапом, уперше за багато років спокійно. Просто так, не у справах. Його засліпило яскраве сонце, оглушило пташиним співом, спантеличило буйністю зелені та квітів... А назустріч ішла Ніна Петрівна. Та сама Ніночка! Вона чомусь і досі не вийшла заміж... Проте чарівна й зараз — у нього солодко мліло серце...

Він молив про одне: тільки б не пройшла мимо! Хоч десять хвилин постояти, поговорити! Ніночка посміхнулася до нього — радісно й довірливо, як і колись. І він відповів їй усмішкою і вже хотів рушити до неї, — та раптом відчув, що якась непереборна сила повернула його в інший бік і потягла, потягла назад, до знайомої ощадкаси, де він одразу ж поклав на книжку зекономлені десять хвилин — до тих, іще раніше зекономлених десяти років, восьми місяців і шести з половиною днів...

БИБЛИОТЕКА «ПЕРЦА» № 229

Александр Семенович Каневский

БЕРЕГИТЕ ЖЕНЩИН!

(На украинском языке)

Издательство «Радянська Україна».

Иллюстрации Р. Сахалтуева.

Редактор В. Чепіга.

Здано до набору 30. 11. 78. Підписано до друку 09. 01. 79. БФ
11357. Формат видання 70×108/32. Високий друк. Умовн. друк.
арк. 2,8. Обл. вид. арк. 2,28. Тираж 95000. Зам. 05878.

Ордена Леніна комбінат друку видавництва «Радянська
Україна», Київ-47, Брест-Литовський проспект 94.